

ՀՀ ՍՊԱՆԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐԵՐԱԿԱՆ

«ՈՎ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐՈ, ՔՈ ՄԻԱԿ
ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԹՈ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ
ՈՒԺԻ ՄԵԶ Է» Ե. ՉԱՐԵՆՑ

«ՀԱՅՆ ԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԾԱՌԱՅԵԼՈՒՅԹ ԲԱՅԻ ՊԵՏՔ Է ՆԱԵՎ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ ՇԱՀ ՍՏԱՆԱ»

ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ »	ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ	ՀԱՐՑԱՁՐՈՒՅՑՆԵՐ	ԱՆՀԱՆԵՐ »	ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՈՔ »	ՏՈՆԱՅՉՈՒՅՑ »	ԱՅԼ »
-----------------	-----------	----------------	-----------	---------------------	--------------	-------

10/12/2014 լ Հայոց պատմության Գլուխը լ No comments

Հայագիտական հետազոտությունների խնստիտուտը՝ գիտական և կարևոր կրթօջախ

Հայագիտությունը, լինելով Հայաստական Հանրապետության առաջնային գիտահետազոտական ուղղություններից մեկը, այսօր էլ շարունակում է հաստատուն առաջընթաց արձանագրել: Այս հարցում իր ներդրումն ունի նաև Երևանի պետական համալսարանը: Շարունակելով հայագիտության հանդեպ 1919 թ.-ից ցուցաբերվող առանձնահատուկ մոտեցումը՝ Մայր բուհում

տրամաբանական շարունակություն եղավ 6 տարի առաջ ԵՊՀ կազմում Հայագիտական հետազոտությունների խնստիտուտի ստեղծումը: Նպաստելու պարագաները նեղինակն է ԵՊՀ ռեկտորը ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պ.դ.դ., պրոֆեսոր Արամ Սիմոնյանը, ով անձամբ դեկանարկով այդ գործընթացը՝ իր շուրջ հավաքեց հայագետ համալսարանականների և կարճ ժամանակում հաջողեց արդի գիտահետազոտական կառույց:

Ինստիտուտի մասին առավել մանրամասն տեղեկություններ քաղեցինք ՀՀ փոխանօրեն պ.գ.թ. Սիեր Հովհաննիսյանի հետ մեր գրույցի ընթացքում:

- Պարո՞ն Հովհաննիսյան, ինչպե՞ս է ստեղծվել Հայագիտական հետազոտությունների խնստիտուտը:

Երևանի պետական համալսարանի հիմնադրման առաջին խև տարիներից, բնագիտական և հասարակական գիտությունների հետ մեկտեղ, մեծ թափ է հաղորդվել նաև հայագիտական սուստիմատուրություններին: Երևանի պետական համալսարանում հայագիտության զարգացմանը նոր թափ հաղորդելու մտահոգությամբ 1968 թ. առաջադրվեց հատուկ գիտահետազոտական լաբորատորիա ստեղծելու գաղափարը, ինչն էլ ի կատար ածվեց ՀԽՍՀ ԳԱ ինկական անդամներ Մ. Ներսիսյանի և Է. Աղայանի գործադրած ջանքերի շնորհիվ: Նորաստեղծ լաբորատորիան կողորդինացնելու էր ոչ միայն կազմակերպական, այլև գիտահետազոտական աշխատանքները հումանիտար այս ֆակուլտետներում, որտեղ մշակվում էին հայագիտական թեմաներ: Հետազայտման լաբորատորիան վերանվանվեց ԵՊՀ հայագիտական կենտրոնի, որի գործունեության ընթացքում հսկայական աշխատանք կատարվեց: Հրատարակվել և վերահատարակվել են հայագիտության տեսանյունից մեծ արժեք ներկայացնող բազմաթիվ աշխատություններ: Հայագիտական կենտրոնի հիմքի վրա 2008 թ. հուլիսի 10-ին ԵՊՀ ռեկտոր Ա. Սիմոնյանի նախաձեռնությամբ ԵՊՀ գիտական խորհրդի կողմից հաստատվեց Հայագիտական հետազոտությունների խնստիտուտի ստեղծումը: Ըստ Էռլիցյան Ինստիտուտը ձևավորվեց արդեն գոյություն ունեցող ԵՊՀ հայագիտական կենտրոնի, ԵՊՀ հնագիտական հետազոտությունների, Հայաստանի պատմական աշխարհագրության և քարտեզագրության լաբորատորիաների, հայ-վրացական կապերի կենտրոնի և հայ-օսմանական անհությունների բաժնի հիման վրա:

Հայագիտական հետազոտությունների խնստիտուտի տնօրենն է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Արամ Հրաչյանի Սիմոնյանը:

Ինստիտուտը պետական ֆինանսավորում ունի, որը իրականացվում է ՀՀ Կիտուրական պետական կոմիտեի կողմից:

- Իսկ ի՞նչ հետազոտություն է իրականացնում խնստիտուտը:

Առհասարակ պետք է նշեմ, որ խնստիտուտի թվով ուր բաժնները (Աղյուրագիտության, Ցեղասպանագիտության, Հայ-օսմանական առնչությունների, Հայ-վրացական հարաբերությունների, Վիրտուալ հայագիտության և տեղեկատվության, Հայ-քրդական առնչությունների բաժիններ, Հնագիտական հետազոտությունների, Բ. Հարությունյանի անվան Հայաստանի պատմական աշխարհագրության և քարտեզագրության լաբորատորիաներ), համապատասխան իրենց տարեկան ծրագրերի, մասնագիտական հետազոտություններ են իրականացնում հայագիտության

համապատասխան ուղղությունների շուրջ՝ իրենց առջև նպատակ ունենալով հնարավորինս կիրառական բնույթ հաղորդել հետազոտությունների ընթացքում ստացված արդյունքներին: Մենք ձգուում ենք շաղկապել մեր հետազոտությունները Հայաստանի Հանրապետության, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության և Հայ սփյուռքի առջև ծառացած մարտահրավերների հետ, փորձում ենք դիտարկել հայագիտության ուսումնասիրման թե՛ դասական, թե՛ արդի ուղղությունները: Ինստիտուտի հիմնադրումից ի վեր ընթերցողների լայն շրջանակների դատին ենք ներկայացրել 5 տասնյակից ավելի գիտական աշխատանքներ, մի քանի հարյուրից ավելի գիտական հոդվածներ, Հայոց պատմության ամբողջ ընթացքը ընդգրկուելու հասկանությունը պատմական քարտեզների ատլաս, մասնագիտական 11 համացանցային հայագիտական նախագծեր, 2 մագիստրոսական ծրագիր (Ցեղասպանագիտություն, Հայագիտություն):

2014 թ. սկսվեց հրատարակվել ՀՀԻ «Հայագիտության հարցեր» հանդեսը (տարեկան երեք համար): Հանդեսը միաժամանակ ներկայացվում է համացանցում ՀՀԻ պաշտոնական կայքի միջոցով՝ www.armin.am/am/Journal:

- Որքանով տեղեկացված եմ, ինստիտուտը նաև գործակցում է Սփյուռքի որոշ հայկական համայնքների և հայագիտական կենտրոնների հետ: Կապատմե՞ք այդ մասին:

- Ինչպէս ասացի, մենք փորձում ենք մեր հետազոտություններին նաև կիրառական նշանակություն հաղորդել, այն ավելի մոտ և հասանելի դարձնել մեր լուսանկան, ուստի շատ ենք կարևորում ոչ միայն տեղի, այլ նաև Սփյուռքի մեր հայրենակիցների պատմամշակութային հարցերի ուսումնասիրությունը: Սյուս կողմից՝ հայագիտության տեսանկյունից կարևորում ենք նաև Հայ սփյուռքի ազգային դաստիարակության խնդիրները:

Այսօր Ինստիտուտը ոչ միայն գործակցում է Սփյուռքի առանձին հայագետների և հայագիտական կենտրոնների հետ, այլ նաև, որպէս առաջնահերթություն, փորձում է Սփյուռքում առավել արդյունավետ հետազոտական և կրթական դաշտ ձևավորել: ԵՊՀ օտարերկրյա գործընկեր համապատասխան համալսարանների, ինստիտուտների և նրանց տեղակայման վայրում առկա հայկական առավել կայացած համայնքների հետ փորձում ենք ստեղծել հայագիտական նոր կենտրոններ: Նման օրինակ կարելի է համարել Դոնի Ռուստովի հայագիտական կենտրոնը, որին մոտ ապագայում կավելան Սոչիի հայագիտական կենտրոնը: Սյուս կողմից արդեն 3 տարի ակտիվ աշխատանքներ ենք իրականացնում Լիբանանի հայկական համայնքի, ինչպէս նաև տեղի Հայկացյան համալսարանի հետ: Պետք է նշեմ, որ այս գործակցությունն դրսեւրիմ է ինչպէս համատեղ գիտաժողովների կազմակերպման, հայագիտական նյութերի հրատարակման, առանձին հետազոտությունների իրականացման, այնպէս էլ տարաբնույթ կրթական ծրագրերի տեսքով: 2014 թ. նոյեմբերին Ռումինիայի Կունծ-Նապրկա քաղաքի Բարեշ-Բոյայ համալսարանում տեղի է ունեցել Հայագիտության ինստիտուտի բացման պաշտոնական արարողությունը, որին մասնակցել է նաև ԵՊՀ ռեկտոր Արամ Սիմոնյանը: Նորարաց հայագիտական ինստիտուտի հետ ծրագրում է համատեղ գործակցություն (www.armeniandiaspora.am/am/news/43):

Ինստիտուտը գործարկել է Սփյուռքում Հայոց պատմության ճանաչելիության բարձրացման նպատակով «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» եռամսյա հեռառությունն ծրագիրը: Լիբանանում, Համազգայինի Լիբանանի շրջանային վարչության հետ գործակցաբար, ծրագրի շրջանակում արդեն ունենք 18 շրջանավարտ:

2013 թվականից համալսարանում առաջին անգամ Ինստիտուտի շրջանակում գործում է «Ցեղասպանագիտություն» մագիստրոսական ծրագիրը (www.masters.armeniansgenocide.am), որտեղ ընդունելության շեմը հաջող հարթահարած սփյուռքահայ ուսանողների համար ուսուցումը իրականացվում է անվճար: 2014 թվականից ԵՊՀ սփյուռքագիտության ամբիոնի հետ համատեղ և Համազգային հայ կրթական և մշակութային միության աշակցությամբ Սփյուռքում հայոց լեզվի, գրականության և պատմության ուսուցիչների պատրաստման նպատակով գործում է «Հայագիտություն» մագիստրոսական ծրագիրը (www.masters.armin.am), որի շրջանակում մինչև 6 սփյուռքահայ ուսանող կարող է ստանալ անվճար կրթություն:

Այս ուղղությամբ, իհարկե, անելիքներ շատ կան, ուստի թե՛ ՀՀ սփյուռքի նախարարության, թե՛ ՀՀ կրթության և կրթության նախարարության հետ մեր շանթերը պետք է ուղղենք Հայ սփյուռքի հայագիտական առավել կայուն ընթացքի ապահովմանը:

- Ի՞նչ կապատմեք hayazg.info ռուսալեզու հայկական առցանց հանրագիտարանի հայկական տարբերակի մասին:

- [Hayazg.info](http://hayazg.info)-ն հայկական համացանցային հանրագիտարան է՝ ստեղծված 2007 թվականին Դոնի Ռուստովի «Նոր Նախիջևան» հայկական համայնքի գործադիր անօրեն Սերգեյ Սայադովի կողմից: Նա իր առջև նպատակ էր որդե ստեղծեն լեզվով համացանցային տեղեկատվական հարթակ Հայաստանի և հայերի մասին՝ ուսալեզու մեծաքանակ համացանցային լսարանին առավել արժանահավաստ հայագիտական տեղեկատվություն տրամադրելու:

2014 թ. սկզբին Դոնի Ռուստովի Հայագիտական կենտրոնի շրջանակում ընթացող գործակցությանը գուգահետ ԵՊՀ ռեկտոր Արամ Սիմոնյանի և հանրագիտարանի հեղինակի միջև ձեռք բերված համաձայնությունից հետո որոշում կայացվեց ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների

ինստիտուտում ձևավորել հայկական խմբագրություն (am.hayazg.info): 2014-ի մարտի 18-ին hayazg.info-ի հիմնադիր Սերգեյ Սայադովը և կայքի ծրագրավորող, տեխնիկական գծով պատասխանատու Օլեգ Շիկովը ԵՊՀ ՀՀԻ մասնաշենքում հանդիպեցին ուսանողների հետ: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին այն բարու խնդիրները, որոնք կարող էին առաջանալ հանրագիտարանի հայկական տարբերակը ստեղծելիս: Այսպես, կամավորական հիմունքներով ձևավորվել է ԵՊՀ ուսանողներից բաղկացած հայկական խմբագրությունը: Ծրագրի կայացմանն ու գարզացմանը իր աջակցությունն է ցուցաբերում նաև Դոնի Ռոստովի հայկական համայնքի ղեկավար Հարություն Մյուրմայանը: Հատկանշական է, որ ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը անմասն չի մնացել այս հայրենանվեր աշխատանքի աջակցության ցուցաբերման հարցում: Հոյս ունենք, որ առաջիկայում ևս նախարարությունը էլ ավելի կընդանական հանրագիտարանի հետ կապված իր աջակցության ծրագրերը:

- Պարո՞ն չովհաննեխյան, Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտն իր **6-ամյա կենսագրությամբ** հսկայական քայլեր է արել և բազմաթիվ ծրագրեր իրականացրել, իսկ ի՞նչ ծրագրեր ունեք մոտ ապագայում, մասնավորապես՝ Հայոց ցեղասպանության **100-րդ տարելիցին առնչվող թեմաներով**:

- Ծրագրերը բազմազան են և բազմաթիվ: Ինչպես ամեն տարի, գալիք տարում ևս մեր տարեկան գիտական ծրագրի շրջանակում կնախատեսվեն հայագիտական ուսումնասիրությունների իրականացում և հրատարակում, որոնցում շեշտադրված կլինի Հայոց ցեղասպանության թեման: Նախատեսում ենք մեր մասնակցությունը ցուցաբերել, ինչպես նաև կազմակերպել համատեղ մեր գործընկերների հետ Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցին նվիրված գիտաժողովներ: Ինսախուտությի «Հայագիտության հարցեր» հանդեսի 2015 թ. 1-ին համարն ամբողջությամբ նվիրված է լինելու Հայոց ցեղասպանության թեմային, իսկ 3-րդ համարը, նվիրված լինելով Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցին, կանոնադաշնա ոուսաստանյան հայագիտական տարաբնույթ խնդիրներին՝ կազմված բացառապես, Դոնի Ռոստովի հայագիտական կենտրոնի գլխավորությամբ, Ռուսաստանի հայագետների պատրաստած հողվածներից:

Կարինե Ավագյան